

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 005.21:330.131.7

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.12626602>

**Аналіз системи кон'юнктурних досліджень ринку праці для підготовки
кваліфікованих фахівців**

Геревенко Андрій Михайлович

старший викладач кафедри технологій навчання, охорони праці та дизайну
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО
«Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук
України, 09108, м. Біла Церква, вул. Леваневського 52/4, Україна,
gerevenkoandrey@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1535-6408>

Скібіна Олена Володимирівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти,
ресторанного і туристичного бізнесу Навчально-наукового інституту
технологій і торгівлі Луганського національного університету імені Тараса
Шевченка, 36003, м. Полтава, вул. Івана Банка 3, Україна,
lenaskibina10@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8742-4305>

Сіпій Володимир Володимирович

кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник Лабораторії
виховання готовності до ринку праці Інституту проблем виховання
Національної академії педагогічних наук України, 04060, м. Київ, вул. М.
Берлинського 9, Україна, sipiy@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-4825-1426>

Прийнято: 17.06.2024 | Опубліковано: 02.07.2024

***Анотація.** Умови воєнного стану в Україні, пов'язані з широкомасштабним вторгненням російського агресора, спонукають до кон'юнктурних досліджень ринку праці в кризових умовах й умовах невизначеності. **Мета дослідження** –аналіз системи кон'юнктурних досліджень ринку праці для підготовки кваліфікованих фахівців. Основними **методами** дослідження стали аналітико-синтетичний, статистичний, абстрактно-логічний та метод порівняльного аналізу. **Результати** дослідження продемонстрували, що в сучасних умовах в Україні питання розуміння сутнісних ознак формування та динаміки функціонування системи кон'юнктурних досліджень ринку праці визначає пріоритетні напрями в становленні й розвитку низки галузей економіки країни та зумовлює потребу в ретельному аналізі й програмуванні для прийняття проєктних рішень щодо підготовки кваліфікованих фахівців. Для розкриття сутності обраної теми наукового дослідження здійснено аналіз запропонованих концепцій та проєктно-аналітичних документів, нормативно-правових актів, висновків на основі опублікованих фундаментальних і прикладних праць вітчизняних дослідників, що сприяло узагальненню й виокремленню певних сегментів у спектрі кон'юнктурних досліджень ринку праці для підготовки кваліфікованих фахівців у системі освітніх послуг. Розглянуто фактори впливу на динаміку й тенденції ринку праці в різних галузях економіки країни. Представлено прогнозовані дані щодо зайнятості на ринку праці під час воєнного стану в Україні та в післявоєнний період. Запропоновано напрями стратегічних проєктних рішень щодо підвищення рівня кваліфікації та здобуття відповідної освіти з урахуванням кон'юнктури ринку праці. У **висновках** акцентовано на потребі аналізу питань підготовки кадрів для галузей економіки з урахуванням їх специфіки та стратегічних напрямів розвитку*

країни, необхідності посилення вимог до безпеки життя та праці, протидії агресії ворога, мобілізації зусиль та необхідних ресурсів у будь-яких ситуаціях на ринку праці в умовах воєнного стану та в післявоєнний період. Наголошено на необхідності розробляти адаптивні та превентивні проєктні рішення на рівні всіх щаблів влади, бізнес-середовища та сфери освітніх послуг.

***Ключові слова:** тенденції ринку праці, прогнозування зайнятості, аналітика кваліфікацій, дослідження вакансій, стратегії навчання.*

**Analysing the system of labour market research for training qualified
specialists**

Andrii Mikhailovich Herevenko

Senior Lecturer of the Department of Learning Technologies, Labor Protection and Design, Bila Tserkva Institute of Continuous Professional Education State Institution of Higher Education «University of Education Management» of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine
09108, Bila Tserkva, st. Levanevskoho 52/4, Ukraine
gerevenkoandrey@gmail.com

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-1535-6408>

Olena Volodymyrivna Skibina

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Professional Education, Restaurant and Tourist Business, Institute of Technology and Commerce, Luhansk Taras Shevchenko National University,
36003, Poltava, st. Ivan Bank 3, Ukraine,
lenaskibina10@gmail.com

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-8742-4305>

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Volodymyr Volodymyrovych Sipi

PhD in Pedagogy (Candidate of Pedagogical Sciences), Leading Researcher,
Labor Market Readiness Education Laboratory, Institute of Educational Problems,
National Academy of Educational Sciences of Ukraine,

04060, Kyiv, st. M. Berlinsky 9, Ukraine,

sipiy@ukr.net

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4825-1426>

***Abstract.** The conditions of martial law in Ukraine, associated with the large-scale invasion of the Russian aggressor, encourage conjunctural studies of the labor market in crisis conditions and conditions of uncertainty. The **purpose** of the study is to analyze the system of conjunctural studies of the labor market for the training of qualified specialists. Analytical-synthetic, statistical, abstract-logical and comparative analysis **methods** became the main research methods. The **results** of the study demonstrated that in modern conditions in Ukraine, the question of understanding the essential features of the formation and dynamics of the functioning of the system of conjunctural studies of the labor market determines the priority directions in the formation and development of a number of branches of the country's economy and determines the need for careful analysis and programming for making project decisions on training qualified specialists. To reveal the essence of the chosen topic of scientific research, an analysis of the proposed concepts and project-analytical documents, regulatory and legal acts, conclusions based on published fundamental and applied works of domestic researchers was carried out, which contributed to the generalization and isolation of certain segments in the spectrum of conjunctural studies of the labor market for preparation qualified specialists in the system of educational services. Factors affecting the dynamics and trends of the labor market in various sectors of the country's economy are*

*considered. Projected data on employment in the labor market during the martial law in Ukraine and in the post-war period are presented. The directions of strategic project decisions regarding raising the level of qualifications and obtaining appropriate education, taking into account the conditions of the labor market, are proposed. The **conclusions** emphasize the need to analyze the issues of training personnel for the branches of the economy, taking into account their specificities and strategic directions of the country's development, the need to strengthen requirements for life and work safety, countering enemy aggression, mobilizing efforts and necessary resources in any situations on the labor market in conditions martial law and in the post-war period. The need to develop adaptive and preventive project solutions at the level of all levels of government, the business environment and the sphere of educational services is emphasized.*

Keywords: *labour market trends, employment forecasting, qualification analytics, vacancy research, learning strategies.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Актуальність наукового дослідження системи кон'юнктурних досліджень ринку праці для підготовки кваліфікованих фахівців зумовлена викликами часу й потребою не тільки здійснювати оцінку реального стану в різних галузях народного господарства та життєзабезпечення населення країни, але й визначати пріоритетні стратегічні напрями для підготовки кваліфікованих фахівців на основі потреб ринку для розвитку економіки країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З метою розкриття теми дослідження здійснено аналіз сучасних публікацій у сфері економіки, ринку праці та підготовки кадрів для різних галузей народного господарства України. Досліджено низку нормативно-правових актів, фундаментальних

праць та аналітико-статистичних матеріалів щодо підготовки та забезпечення потреб ринку праці фахівцями відповідного рівня кваліфікації, зокрема аналітичну й статистичну інформацію з офіційного сайту Державного центру зайнятості [1], інформаційно-аналітичного збірника, присвяченого аналізу ситуації у сфері освіти в умовах воєнного стану [2]; наукового дослідження щодо оцінки проблем і можливостей забезпечення промисловості робочою силою в умовах воєнного стану та повоєнної розбудови України [3].

Формуванню профілю стратегічно важливих видів промислової діяльності в Україні присвятили свої дослідження В. Геєць [4] і О. Хандій [5]. Ринок праці України в умовах воєнного стану дослідили В. Близнюк, Л. Яценко [6], Н. Азьмук [7], О. Томчук [8], Д. Антонюк, К. Антонюк, Л. Бухаріна [9], О. Мантур-Чубата, Л. Ваганова [10], О. Череп, Ю. Калюжна, Л. Михайліченко [11], О. Новікова, Л. Шамілева [12], Н. Любомудрова, В. Гойчук [13], Н. Серьогіна [14], О. Панькова, О. Касперович [15; 16]. К. Бондаревська вивчала сучасні тенденції розвитку ринку праці в контексті соціальної безпеки держави [17]. Маркетинговий аналіз попиту й пропозиції на ринку праці України та процесів управління комунікаціями здійснили О. Карпій, С. Качмар [18], В. Банніков [19]. Потенціал розвитку персоналу в сучасних умовах досліджував Г. Захарчин [20], мотиваційні чинники забезпечення якісної зайнятості та професійного розвитку персоналу розглядали С. Дудко і С. Маклаков [21]. А. Колот, О. Герасименко, А. Шевченко [22], О. Новікова та Я. Остафійчук [23] акцентували на компетентісному аспекті нових викликів для теорії та практики людського капіталу. Резильєнтність національної системи вищої освіти у своїй праці вивчали О. Куклін, Н. Азьмук та І. Дернова [24].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць з окресленої проблематики,

варто наголосити на потребі аналізу питань підготовки кадрів для галузей економіки з урахуванням їх специфіки та стратегічних напрямів розвитку країни, необхідності посилювати вимоги до безпеки життя та праці, протидіяти агресії ворога, мобілізувати зусилля та необхідні ресурси в будь-яких ситуаціях на ринку праці в умовах воєнного стану та в післявоєнний період. Таким чином, доцільність наукового дослідження з цієї теми зумовлена не лише потребою в аналізі ситуативних аспектів на ринку праці, але й у мотивації навчитися розробляти адаптивні та превентивні проєктні рішення на рівні всіх щаблів влади, бізнесу й сфери освітніх послуг, що відповідають запитам сучасного ринку праці.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження – здійснення аналізу системи кон'юнктурних досліджень ринку праці для підготовки кваліфікованих фахівців. Завданнями обраної теми наукового дослідження є: 1) розкрити сутність концептуальних рішень щодо підготовки та надання освітніх послуг; 2) проаналізувати проєктно-аналітичні документи, нормативно-правові акти, висновки на основі опублікованих фундаментальних і прикладних праць вітчизняних дослідників, що має сприяти узагальненню й виокремленню певних сегментів у спектрі кон'юнктурних досліджень ринку праці для підготовки кваліфікованих фахівців у системі освітніх послуг; 3) розглянути характерні ознаки факторів впливу на динаміку й тенденції ринку праці в різних галузях економіки країни; 4) визначити напрями стратегічних проєктних рішень щодо підвищення рівня кваліфікації та здобуття відповідної освіти з урахуванням кон'юнктури ринку праці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для розуміння сутності системи кон'юнктурних досліджень ринку праці необхідно визначити ключові складові, які сприяють чіткій категоризації таких компонентів, як фахова

освіта, кваліфікація, підготовка й перепідготовка кадрів, ринок праці, кон'юнктура та система досліджень.

Фактично розуміння сутності категорії «кон'юнктура» в нашому трактуванні має бути пов'язане з необхідністю чіткого й однозначного пояснення найбільш важливих ознак, рис і показників в об'єктивних обставинах наявного та перспективного ринку праці, з відображенням економічної ситуації та її характерних ознак щодо попиту на трудові ресурси й задоволення потреб ринку праці. Таким чином, ринок праці диктує свої умови для задоволення його попиту, що зумовлює потребу регулярно аналізувати актуальну ситуацію та вміти стратегічно мислити для забезпечення певної рівноваги в даному сегменті інтересів в економіці держави. Конкурентні умови між учасниками ринку праці мають і свої важелі впливу, зокрема це стосується цінової політики, соціальних аспектів, кар'єрного зростання та конкурентоздатності учасників трудових відносин тощо.

Україна як країна, яка знаходиться в умовах воєнного стану, характеризується максимально несприятливими умовами для стабілізації ринку праці. Проте реалії переконують у стратегічно правильному виборі пріоритетних напрямів розвитку суверенної та незалежної держави. У 2023 р. в Україні оприлюднено «Аналітичний звіт «Ринок праці України 2022–2023: стан, тенденції та перспективи»» [25]. Це була спільна ініціатива Державної служби зайнятості України, Федерації роботодавців України, Міністерства освіти і науки України, Фонду міжнародної солідарності (Solidarity Fund PL). Підтримку для формування цього звіту надав Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). Певний сегмент дослідження підтримано програмою EU4Skills відповідно до фінансування, наданого Європейським Союзом (ЄС), Німеччиною, Фінляндією, Польщею та Естонією. У звіті

висвітлюються проблеми функціонування та перспективи розвитку ринку праці в умовах війни, визначаються пов'язані з цим ризики й загрози. Також акцентується на проблемах оцінки сучасного стану та перспектив змін потреб у працівниках і їх навичках в умовах повоєнного розвитку. Так, зокрема, в розділі «Основні чинники змін на ринку праці» кваліфіковано розглядаються економічна й демографічна ситуації в країні під час дії воєнного стану, а також вплив мобілізації на динаміку та пріоритети на ринку праці. Ключові зміни на ринку праці в Україні спонукають більш детально вивчати як характерні ознаки, так і відповідні відмінності в різних регіонах країни та різноманітних галузях економіки. Значна увага приділяється аналізу зайнятості жінок і молоді. Дослідження особливостей попиту на персонал зумовлює потребу регулярно відстежувати ситуацію на ринку праці з таких напрямів, як наймання персоналу, потрібні й перспективні навички, очікувані зміни кількості працівників, а також зміни попиту на працівників за основних сценаріїв розвитку ситуації в Україні. Отже, одним із вагомих аспектів сприяння збалансованому розвитку ринку праці в Україні мають стати програмні рішення та проекти, спрямовані на визначення потреб ринку праці та створення умов для навчання, підготовки фахівців і підвищення кваліфікації працівників для різних галузей економіки держави [25, с. 1]. Для аналізу системи кон'юнктурних досліджень ринку праці щодо підготовки кваліфікованих фахівців необхідно чітко усвідомлювати ситуацію та враховувати динаміку змін у сегментах основних секторів економіки країни, що дозволить робити реалістичні висновки щодо стану та перспектив їх відновлення. Отже, у поле зору дослідників мають потрапити насамперед основні сектори економіки – сільське господарство; видобувна, харчова, хімічна промисловість; металургія, енергетика, виробництво меблів,

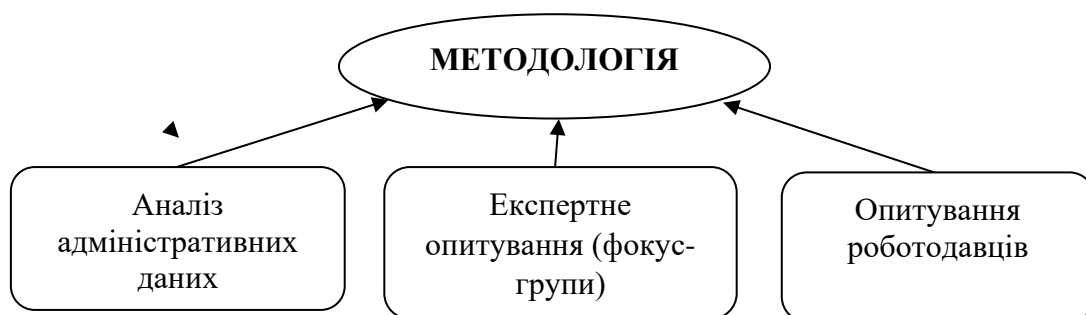

будівництво, торгівля, транспорт, готельно-ресторанний бізнес, інформація й телекомунікації [25, с. 90–115].

У безпрецедентних умовах, у яких опинилася Україна внаслідок повномасштабного воєнного вторгнення росії, у всіх сферах суспільного життя, а також в системі функціонування державних і недержавних інституцій країни відбулися кардинальні зміни, що не могло не позначитися й на ринку праці та підготовці кваліфікованих фахівців. Відповідно, вкрай важливою є вчасно отримана правдива інформація про потреби економіки, держави, армії та потреби в людських ресурсах для ринку праці. Методологія аналізу, запропонована для дослідження ринку праці в Україні, розроблена групою експертів на основі узагальнення кращого європейського та українського досвіду в межах реалізації Польського компоненту EU4Skills. Ця методологія, зокрема, передбачає використання кількісних та якісних методів, має три основні складові (рис. 1).

Рисунок 1

Складові методології дослідження ринку праці

Джерело: розроблено авторами на основі [25]

Для здійснення аналізу була застосована методика на основі компонентів із різних джерел інформації, що сприяло системному підсиленню та перевірці даних на їх достовірність. Під час дослідження створювалися умови для систематизації насамперед тих отриманих даних, які стосувалися державної політики зайнятості, розвитку бізнес-середовища, стимулювання підприємницької діяльності, підвищення рівня якості освіти та навчання, сприяння економічній активності населення, розбудови державно-приватного й публічно-приватного партнерства, створення програм корпоративної соціальної відповідальності щодо сприяння професійній реабілітації ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, осіб з інвалідністю та інших категорій населення. В аналітичному звіті за результатами дослідження стану, тенденцій та перспектив розвитку ринку праці України 2022–2023 років пропонується реалізувати низку заходів, спрямованих на забезпечення потреб економіки у кваліфікованих працівниках (табл. 1) [25, с. 14].

Таблиця 1

Заходи для забезпечення потреб економіки у кваліфікованих працівниках

№	Захід (напрямок)	Примітка
1	Сприяння підвищенню якості професійної освіти та навчання	Розвиток дуальної форми навчання; активізація участі роботодавців у підготовці освітніх і професійних стандартів, організації виробничої практики, роботі наглядових рад закладів освіти; посилення практикоорієнтованого змісту освітніх програм для набуття найбільш потрібних навичок
2	Покращення інформування роботодавців (представників малого та середнього бізнесу)	Можливість підтвердження повної або часткової професійної кваліфікації осіб у кваліфікаційних центрах для забезпечення кадрових потреб у секторах зі значним дефіцитом кадрів
3	Удосконалення процесу навчання працівників	Організація навчальних центрів, розвиток систем наставництва, залучення послуг постачальників та/або зовнішніх провайдерів

4	Покращення перспектив формування кадрового потенціалу підприємств	У післявоєнній перспективі унормування процесів мобілізації, створення умов для повернення переміщених осіб

Джерело: розроблено авторами на основі [25]

Щодо аналізу системи кон'юнктурних досліджень ринку праці для підготовки кваліфікованих фахівців, то важливо враховувати зміни попиту на працівників відповідно до основних сценаріїв розвитку ситуації в Україні. Виокремлюють два основні сценарії – позитивний і негативний [25, с. 59–60]:

1. Негативний (передбачається тривалість війни наступні декілька років).
2. Позитивний (Україна перемагає у війні в найближчий рік, отримує значну економічну підтримку й за декілька років стає членом Європейського Союзу).

На основі цих сценаріїв узагальнюють оцінки галузевих експертів та оцінюють основні ризики їх реалізації. Паралельно визначають необхідні заходи для стимулювання позитивних тенденцій та запобігання негативним наслідкам

Суттєві втрати фіксуються й в освітньому потенціалі України через посилення під час війни розбалансування в трудовій сфері. У загальному контексті ця ситуація тотожна втратам трудового потенціалу, але певна відмінність полягає в тому, що фіксується невідповідність «якісних характеристик робочих місць і вакансій освітньо-кваліфікаційному рівню пошукачів роботи» [12, с. 42]. Отже, практично анулюються або суттєво обмежуються можливості капіталізації й розвитку людського капіталу. Існує алгоритм визначення освітнього потенціалу на основі врахування загальної кількості років навчання населення або його окремих груп і втрат під час воєнних дій [25; 26]. Для визначення втрат освітнього потенціалу беруть до

уваги окремі категорії населення за освітніми рівнями. Так, зокрема, дані про розподіл біженців та внутрішньо переміщених осіб за освітою представлено в статистичних матеріалах і звітах уповноважених органів державної влади, Міжнародної організації праці. Певні результати демонструють і спеціальні соціологічні опитування [12, с. 42].

Завдяки залученню міжнародних і вітчизняних фахових організацій щодо вивчення проблематики трудових ресурсів, активізації наукових досліджень у цій сфері та підтримці з боку державних органів влади в Україні застосовують апробовану інформаційну й науково-методичну базу «для встановлення причинно-наслідкових зв'язків прояву негативних явищ», що сприяє розробці ефективних та адресних управлінських рішень для їх попередження, пом'якшення та ліквідації в сучасних умовах і під час післявоєнного відновлення. Певною новацією в системі науково-методичного забезпечення таких розрахунків є «методика оцінювання незворотних втрат трудового потенціалу». Основа цієї методики – це попередні оцінки кількості загиблих військових і цивільного населення. Також рекомендована «методика оцінювання тимчасових і часткових втрат трудового потенціалу за період воєнних дій». Для розрахунку беруть до уваги показники, обумовлені тривалістю незайнятості переміщеного населення всередині країни, виїздом населення за межі країни, можливостями працевлаштування на новому місці, ймовірністю повернення за умови припинення війни та пропозиції робочих місць» [12, с. 47]. Концептуально вищезазначені методики застосовують алгоритм інтегрального оцінювання розбалансованості трудової сфери аналогічно до «розробки європейської системи соціальних показників із коригуванням узагальненої моделі їх побудови відповідно до потреб визначення кількісних оцінок зміни рівнів розбалансованості трудової

сфери України» [12, с. 48]. Таким чином, визначаються ступені впливу окремих складових на певні зміни.

За результатами апробації зазначеної методики визначення інтегральних показників змін рівнів збалансованості трудової сфери підтверджено тенденцію до зниження показників, які характеризують динаміку змін на ринку праці, порівняно з 2021 роком. Отже, відбувається розбалансованість ринку праці, що зумовлено, зокрема, дисбалансом між попитом і пропозицією робочих місць, зростанням безробіття, падінням рівня зайнятості населення працездатного віку. Відбувається істотне зниження рівня матеріального забезпечення, фіксується втрата матеріальної мотивації до пошуку роботи, збільшується навантаження на фонди соціальних виплат. Загальні річні втрати освітнього потенціалу за період воєнних дій в Україні становили 41,7% від обсягу освітнього потенціалу робочої сили станом на 2021 р. Рівень коефіцієнта відтворення робочої сили знизився на 16,2% [12, с. 48]. Отже, наявна низхідна соціальна мобільність зайнятого населення, існує тенденція до зниження капіталізації людського, трудового та освітнього потенціалів, поглиблюються дисбаланси трудової сфери, що відображається в економіці країни. Виникає потреба в перекваліфікації внутрішньо переміщених осіб відповідно до потреб ринку праці регіону, у який вони переїхали.

Таким чином, для розв'язання нагальних проблем системи кон'юнктурних досліджень ринку праці для підготовки кваліфікованих фахівців необхідно не тільки спрямовувати всі ресурси економіки країни на виконання затверджених програмних документів, але й відповідно до потреб часу та динаміки змін у соціально-економічній сфері удосконалювати їх та адаптувати до реалій та факторів впливу. Прикладом

є внесення змін і доповнень до Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року, куди були включені напрями та заходи з метою сприяння забезпеченню збалансованості трудоворесурсної та економічної безпеки. Відповідні зміни передбачені й у низці інших стратегічних документів України, спрямованих на її відновлення та розвиток. Це стосується й сфери зайнятості, управління ринком праці, регулювання соціально-трудова відносин. Вагоме значення мають і збалансовані дії щодо колективно-договірного регулювання соціально-трудова сфери [12, с. 49]. Відповідно до вище згаданих методик в Україні були визначені деякі прогнозовані показники для формування кількісних даних у сфері освіти та потреб ринку праці.

Потреби в навчанні у 2023 р. за видами економічної діяльності визначалися у % – для України загалом та для таких сфер діяльності, як охорона здоров'я, видобувна промисловість, енергетика, освіта, торгівля, будівництво, нерухомість, переробна промисловість, наука і професійно-технічна діяльність, водопостачання; мистецтво, розваги, спорт; фінанси й страхування; транспорт і логістика; готелі й ресторани; інформація і телекомунікації; сільське, лісове й рибне господарство; адміністративні та допоміжні послуги тощо. Аналіз потреб здійснювався за напрямками, що потребують навчання, не потребують навчання у 2023 р. та коли важко відповісти. У сфері охорони здоров'я 49% потребували навчання (це максимальний показник у зазначеному дослідженні). Середній показник по Україні становив 33%. Потреби в навчанні за регіонами у 2023 р.: максимальний показник (52%) зафіксовано в Закарпатській області, а мінімальний – у Запорізькій (9%) [25, с. 160–161].

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

За даними Міністерства економіки України на ринку праці України у 2024 році з'явилося 42 нові професії, зокрема у сфері ІТ, охорони здоров'я, соціальной, фінансовій [28]. Відповідні зміни було внесено до Класифікатора професій. З них 29 нових професій у галузі ІТ. Стрімка еволюція технологій призводить до того, що в недалекому майбутньому продовжать з'являтися професії, пов'язані з технологіями й високотехнологічним виробництвом на стику з природничими науками. Професії, що передбачають роботу з високотехнологічним обладнанням, використання STEM-підходу як комплексу відповідних фахових компетенцій, відносять до STEM-професій.

У межах розкриття загальних тенденцій та особливостей здійснення аналізу системи кон'юнктурних досліджень ринку праці для підготовки кваліфікованих фахівців на прикладі України доцільно звернути увагу на інформативні дані з аналітичного звіту «Вища освіта в Україні: зміни через війну», де висвітлено «діапазон проблем і викликів, з якими стикнулася система вищої освіти України через наслідки пандемії та війну», здійснено оцінку досвіду та рішень органів влади та університетів щодо реакції на ці виклики, представлено «інформацію про актуальний стан української системи вищої освіти в умовах війни, її першочергові та перспективні потреби» [27, с. 2]. Напрями та цілі загальної трансформації системи вищої освіти найбільш повно окреслено в Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки [27, с. 77].

Отже, соціально-трудова сфера як інституціональний простір для формування й функціонування соціально-трудових відносин, має відповідну структуру для взаємовпливу – інститути зайнятості та розвитку людських ресурсів; інститути управління працею на підприємствах, в організаціях; інститути-норми, що регулюють відносини у сфері праці;

інститути соціального захисту працівників тощо. Так, наприклад, до інститутів зайнятості й розвитку людських ресурсів належать ринок праці, служби зайнятості, ліцензовані та уповноважені структурні підрозділи для підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації економічно активного населення [23, с. 64].

Система кон'юнктурних досліджень ринку праці для підготовки кваліфікованих фахівців в Україні потребує активізації процесів оновлення системи соціального діалогу. Основними учасниками оновлення системи соціального діалогу в Україні є [15, с. 302]:

1. Державні органи та органи місцевого самоврядування;
2. Міжнародні організації та структури;
3. Наука та освіта;
4. Профспілкові об'єднання, об'єднання роботодавців, інші інститути громадянського суспільства.

Сучасні виклики, пов'язані з низкою факторів негативного впливу на життєзабезпечення різних верств населення в Україні, зумовлюють суттєве оновлення системи соціального діалогу, комунікативних зв'язків у соціально-трудої сфері, збалансованого ринку праці з раціональним співвідношенням попиту та пропозиції трудових ресурсів, а також освітніх послуг, пов'язаних із цією проблематикою. Науковці обґрунтовують доцільність формування сприятливих умов для переходу на розширену модель соціального діалогу «трипартизм+», що передбачає розширення кола учасників соціального діалогу, «здатних впливати на поліпшення соціально-економічної ситуації, посилення стійкості трудової сфери, ринку праці в умовах воєнного стану та подальшого повоєнного відновлення України» [15, с. 302]. Спектр впливу має стосуватися як місцевого, регіонального, так і національного рівня. Пріоритетним є й формування мультисуб'єктного інформаційно-

комунікативного середовища, застосування процедур ефективних комунікацій суб'єктів розширеного соціального діалогу. Це далеко не повний перелік необхідних і цілеспрямованих дій та заходів, які можуть кардинально сприяти оновленню системи взаємовпливу на ринку праці.

Висновки. Для розкриття сутності обраної теми наукового дослідження здійснено аналіз запропонованих концепцій та проектно-аналітичних документів, нормативно-правових актів, висновків на основі опублікованих фундаментальних і прикладних праць вітчизняних дослідників, що сприяло узагальненню й виокремленню певних сегментів у спектрі кон'юнктурних досліджень ринку праці для підготовки кваліфікованих фахівців у системі освітніх послуг. Результати дослідження продемонстрували, що в сучасних умовах в Україні питання розуміння сутнісних ознак формування й динаміки функціонування системи кон'юнктурних досліджень ринку праці визначає пріоритетні напрями в становленні й розвитку низки галузей економіки країни та зумовлює потребу в ретельному аналізі й програмуванні для прийняття проектних рішень щодо підготовки кваліфікованих фахівців.

За результатами дослідження акцентовано на потребі аналізу питань підготовки кадрів для галузей економіки з урахуванням їх специфіки та стратегічних напрямів розвитку країни, необхідності посилювати вимоги до безпеки життя та праці, протидіяти агресії ворога, мобілізувати зусилля та необхідні ресурси в будь-яких ситуаціях на ринку праці в умовах воєнного стану та в післявоєнний період.

Таким чином, важливість наукового дослідження з цієї теми зумовлена не лише потребою в аналізі ситуативних аспектів на ринку праці, але й у мотивації навчитися розробляти адаптивні та превентивні проектні рішення на рівні всіх щаблів влади, бізнесу й сфери освітніх послуг. При цьому конгруентність проектних заходів має бути забезпечена попередньо

визначеними ресурсами на основі факторів ризику й невизначеності з урахуванням зовнішнього та внутрішнього впливу.

Список використаних джерел

1. Аналітична та статистична інформація. Державний центр зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/67> (дата звернення: 25.04.2024).

2. Освіта України в умовах воєнного стану : *інформаційно-аналітичний збірник*. Київ, 2022. 358 с. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/education-of-ukraine_2022.pdf (дата звернення: 25.04.2024).

3. Оцінка проблем і можливостей забезпечення промисловості робочою силою в умовах воєнного стану та повоєнної розбудови України: наукова доповідь / О. Ф. Новікова, Ю. С. Залознова, В. П. Антонюк, О. О. Хандій, Н. А. Азьмук, Я. В. Остафійчук, О. В. Панькова, І. М. Новак, С. В. Охременко, О. Ю. Касперович, Д. В. Паньков, О. В. Іщенко, Я. Є. Красуліна, О. Ю. Мальцев; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2024. 108 с. URL: <https://iie.org.ua/monografiyi/ocinka-problem-i-mozhливостей-zabezpechennja-promislovosti-robochoju-siluju-v-umovah-voienного-stanu-ta-rovoiennoi-rozbudovi-ukraini/> (дата звернення: 25.04.2024).

4. Геєць В. М. Формування профілю стратегічно важливих видів промислової діяльності в Україні (погляд на перспективу). *Економіка України*. 2023. № 9 (742). С. 3–29. URL: http://economyukr.org.ua/docs/EU_23_09_003_uk.pdf (дата звернення: 25.04.2024).

5. Хандій О. О. Виклики та диспропорції у забезпеченні промисловості робочою силою. *Економічний вісник Донбасу*. 2023. № 3. С. 104–111. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2023-3\(73\)-104-47](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2023-3(73)-104-47)
6. Близнюк В. В., Яценко Л. Д. Ринок праці України в умовах війни : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2022. С. 1106–1113. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-137>
7. Азьмук Н. А. Трансформація ринку праці в умовах війни: виклики та стратегії відтворення робочої сили. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1 (42). С. 171–179. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).171-179](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).171-179)
8. Томчук О. В. Аналіз трендів розвитку ринку праці в Україні: ключові зміни та виклики воєнного часу. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 2. С. 110–119. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.2.110.119>
9. Антонюк Д. А., Антонюк К. І., Бухаріна Л. М. Розвиток кваліфікаційних центрів в Україні для повоєнного відновлення кадрового потенціалу підприємств. *Економіка України*. 2024. № 3 (748). С. 54–71. URL: <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/economyukr/article/view/2024-03-4/2024-03-4> (дата звернення: 25.04.2024).
10. Мантур-Чубата О. С., Ваганова Л. В. Ринок праці України в умовах воєнного стану. *Економіка і регіон*. 2022. № 2(85). С. 81–87. DOI: [10.26906/EiR.2022.2\(85\).2636](https://doi.org/10.26906/EiR.2022.2(85).2636)
11. Череп О., Калюжна Ю., Михайліченко Л. Особливості управління персоналом в умовах воєнного стану в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-24>
12. Новікова О. Ф., Шамілева Л. Л., Хандій О. О. Оцінювання розбалансованості трудової сфери в умовах воєнного стану і можливості її

подолання. *Економіка України*. 2023. № 2 (735). С. 17–54. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.02.017>

13. Любомудрова Н. П., Гойчук В. І. Зміни на ринку праці в умовах воєнного стану та перспективи післявоєнного відновлення. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-31>

14. Серьогіна Н. О. Вплив військових дій на продуктивну зайнятість в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. Т. 33 (72). № 6. С. 36–40. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2022.6/06>

15. Панькова О. В., Касперович О. Ю. Візія оновлення системи соціального діалогу в Україні в умовах впливу новітніх викликів і загроз. *Проблеми економіки*. 2023. № 3. С. 295–305. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-3-295-305>

16. Панькова О. В., Касперович О. Ю. Соціальний діалог і трудова сфера України в умовах воєнного стану, євроінтеграції, цифровізації: проблеми та перспективи для повоєнного відновлення. *Економіка промисловості*. 2023. № 2 (102). С. 78–104. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry.2023.02.078>

17. Бондаревська К. В. Сучасні тенденції розвитку ринку праці в контексті соціальної безпеки держави. *Проблеми економіки*. 2019. № 3 (41). С. 255–262. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-3-255-262>

18. Карпій О. П., Качмар С. А. Маркетинговий аналіз попиту та пропозиції на ринку праці України. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2021. № 2 (6). С. 181–192. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/nov/25529/nzmened-181-192.pdf> (дата звернення: 25.04.2024).

19. Bannikov V. Improving the process of communication management during project implementation: tools and methods. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-20>
20. Захарчин Г. Потенціал розвитку персоналу в сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. 2023. № 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-68>
21. Дудко С. В., Маклаков С. М. Мотиваційні чинники забезпечення якісної зайнятості та професійного розвитку персоналу. *Вісник ХНТУ*. 2019. № 4(71). С. 148–155. DOI: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2019.4.17>
22. Колот А., Герасименко О. Шевченко А. Нові виклики для теорії та практики людського капіталу в умовах становлення «Індустрії 4.0»: компетентісний аспект. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-8>
23. Новікова О. Ф., Остафійчук Я. В. Забезпечення збалансованого соціально-трудового розвитку України: виклики та можливості. *Економіка промисловості*. 2023. № 2 (102). С. 62–77. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry2023.02.062>
24. Куклін О. В., Азьмук Н. А., Дернова І. А. Резильєнтність національної системи вищої освіти: оцінка, напрямки посилення. *Проблеми економіки*. 2023. № 2 (56). С. 63–67. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-2-63-73>
25. Судаков М., Лісогор Л. Ринок праці України 2022–2023: стан, тенденції та перспективи. Аналітичний звіт. Київ, 2023. 170 с. URL: https://solidarityfund.org.ua/wp-content/uploads/2023/04/ebrd_ukraine-lm-1.pdf (дата звернення: 25.04.2024).
26. Пищуліна О., Маркевич К. Ринок праці в умовах війни: основні тенденції та напрями стабілізації: аналітична записка. Київ: Центр Разумкова,

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

2022. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2022/07/18/2022-ANALIT-ZAPIS-PISHULINA-2.pdf> (дата звернення: 25.04.2024).

27. Ніколаєв Є., Рій Г., Шемелинець І. Вища освіта в Україні: зміни через війну: аналітичний звіт. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. 94 с. URL: <https://osvitanalityka.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/HigherEd-in-Times-of-War.pdf> (дата звернення: 25.04.2024).

28. Міністерство економіки України: офіц. сайт. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=85f69e12-add8-402a-8661-564d84f45f05&title=NaRinkuPratsiZiavilis42-NoviProfesii> (дата звернення: 25.04.2024).